ΚΛΕΠΤΟΥΖΑ
Δίπλα του Π.Πεονίδη στο βιβλιοπωλείο στη Σόφια

Панос Пеонидис

КЛЕПТУЗА, УЛИЦА "ЛЕГЕ" И МИТЪТ, КОЙТО НИ ОСТАНА

Двете микроскопични езерца са като близначета. Свързани са едно с друго, изворът е един и водата, която извира от него, е обилна. Не можах да открия произхода на името Клептуза. Една жена, която не изглеждаше да е тукашна, убедено ми заяви, че някога на това място бил разположен бивак на римски легион, чийто главнокомандващ се казвал Клептус. Друга жена, която седеше на съседна масичка в ресторанта над езерото, приближи легендата по-близо до нашето време. Една девойка, каза тя, се хвърлила и се удавила тук, за да се спаси от турците, които я преследвали.

За моето ухо думата Клептуза имаше познато и близко звучене. Езерцата изглеждат скрити. За да ги откриеш, трябва да минеш през гора, да прекосиш едно поточе и листакът на дърветата отново е толкова гъст, че едва съзираш езерцата. Първо виждаш тентите, масите наоколо, сътвореното от човешка ръка, а едва след това Клептуза, която от скромност се е свила и скрила.

Туристическите орди все още не са пристигнали. Келнерите ни гледат като странни екземпляри. Изваждам тетрадката от чантата и се опитвам да се съсредоточа, за да опиша вчерашните преживявания. Съпругата ми Ели мигновено потъна в "Мит и идеология на Руската революция" от Ели Папа. „Остана ни митът", е написала тя с очевидна горчивина в посвещението си. И почеркът е колеблив, на немощна ръка. Последното посвещение от нашата приятелка.

И тук, където се озовах след толкова години, както изглежда, са още живи митовете. За пръв път бях видял София през прозореца на влак преди шейсет години. Това беше, ако си спомням добре, на 27-ми април 1948 г. В сравнение с Лондон, откъдето идвах, градът приличаше на нещо като село. Едно такси ме беше откарало до хотел «България», където щях да се срещна с началника на бюрото по печата на Демократичната армия ЕЛАС*. Излязох да се поразходя по съседните улици, за да намеря някоя гостилница. Във влака, с който бях пътувал часове наред, не бях открил нищо за ядене и бих хапнал каквото и да е. Обикалях ли, обикалях, не знаех езика, за да попитам, и така налетях на витрината на сладкарница, където беше изложено нещо като сладкиш. Платих с шилинги, взех го, но не ставаше за ядене.

Това не беше много важно. Можех да почакам. Знаех, че в тази страна придобиваше плът и кръв моята мечта. Вечерта щях да заситя глада си, и то с компенсация. Гръцкият другар, който трябваше да ме посрещне, щеше да ме заведе в Клуба на журналистите, където да срещна усмихнати лица, прегръдки и целувки. Всички познаваха приятеля ми и искаха да го почерпят, а естествено наред с него и мен, чужденеца, който беше пристигнал от толкова далече, за да види и да пише.

Още от онзи първи ден, там в Клуба, където се събираха не само журналисти, но и актьори, писатели, художници, почувствах, че съм влязъл в едно сплотено общество.

---

* ЕЛАС – гръцка народноосвободителна армия (създадена през декември 1942 г. като военно крило на гръцката комунистическа съпротива). ЕЛАС действала в окупираната от германците Гърция по време на Втората световна война и управлявала освободените райони. (*Бел.пр.*)

ΔΓ1.4

Дните, които последваха, потвърдиха първите ми преценки. Хората, с които общувах, бяха силно политизирани и страшно чувствителни към големите проблеми на следвоенния свят. Не обръщаха внимание на собствените си рани, на страшния дефицит на елементарни неща, пренебрегваха ги сякаш ги бяха забравили. Имаха пред себе си една цел и я преследваха с въодушевление. Щях да видя тези неща още по-ясно малко по-късно, когато прекрачвам прага на Университета и се смесвам с младите хора, които буквално го щурмуваха, за да превземат крепостите на знанието.

Междувременно бях видял отблизо Демократичната армия в планините на Македония и в Тракия, бях вкусил до дъно нейното поражение, наблюдавайки как партизаните преминаваха границата с наведена глава, вкусих и раздора, който естествено избухна в редиците на победените и съзрял във всяко отношение, пожелах и аз да завладея крепостите на знанието. През онези драматични за гръцкото движение дни бих могъл да поема обратно към Лондон, откъдето бях дошъл, но не го направих. Драговолно последвах пътя и съдбата на гръцката политическа емиграция. Хареса ми София, обикнах добросърдечните й ентусиазирани хора, които с едно „Брей, брей" разтваряха сърцата и обятията си, за да те прегърнат. Междувременно бях завързал връзка и с една българка, кметът на града ни беше оженил, и вече се чувствах като част от българското общество. И Университетът, и улица "Леге" имаха своя дял в този процес...

Да, вярвам в съвпаденията. Имахме един свободен ден на разположение след запълнената с целодневни заседания международна писателска среща и нашата приятелка Леда Милева настояваше да ни заведе в ресторант с местен колорит.

– Да се срещнем – каза ни тя – в един ресторант на ул. "Аспарух" 65, ще ви хареса.

Ние пристигнахме първи. Стар градски дом с малки стаи, с по две-три маси във всяка от тях, а по всички стени окачени увеличени фотоси от стара София. Хвърлихме бегъл поглед и седнахме на продълговатата маса, за да чакаме нашата приятелка. А какво имаше по стената зад нас забелязах едва когато Леда се появи и станахме, за да я прегърнем. Леда Милева е най-добрата ни приятелка в София, най-сърдечната, най-дискретната, въпреки годините си и толкова многото си проблеми. Чувствахме се неловко. Бяхме научили, че преди два месеца е загубила дъщеря си...

Тя обаче широко усмихната, излъчваше посланието, че всичко си е както преди, че както винаги сме добре дошли. И ето че точно когато я прегръщах, видях да ме гледа от височината на лицето ми една ъглова сграда с високи прозорци на моята любима улица „Леге". Само дето така, както я гледах, ми се стори напудрена, прясно измита. При това нямаше само два етажа, а и още един, трети; и покривът й беше нормален.

– Това там беше домът ми – извиках, и показах на Леда и на Ели ъгловата сграда. Посочих и прозореца на втория етаж.

– Тук, зад този прозорец, седях с часове наред и четях за изпити.

Нито Леда, нито Ели знаеха подробности за този етап от живота ми. Започнах да обяснявам, че след брака ми тогава и поради привилегированото ми положение, като политемигрант, бях получил от държавата стая на ул. „Леге". Тя, бяха ми казали, е удобна, но сградата била улучена през войната от американска бомба и все още не била напълно възстановена. Видях я, съгласих се и я обикнах. Ъгловата стая с обилната светлина не след дълго щеше да се изпълни с детски

гласчета. Там пораснаха и Андреас, и Афродити. Никога няма да забравя мразовитите зимни месеци, когато слизах по стълбите към тъмното мазе с кофи в ръце, за да ги пълня с въглища, защото исках печката непрекъснато да бумти. Както слизах тичешком, по същия начин се изкачвах – прескачайки стъпалата две по две. Млад бях, двайсет и пет-шест годишен и лакомо поглъщах живота...

Сега имах добри слушатели и спомените се занизаха един подир друг, а София придобиваше един хубав, мил облик. След това щафетата пое Леда, която някога бе свидетел на приятелския край на една връзка и на началото на друга. Тя, заедно с незабравимия й съпруг Николай, беше станала кума на сватбата ми с Ели, отново в София.

Припомнихме си онази мразовита януарски вечер през 1963 г., когато чакахме Ели на заснеженото софийско летище, за да се оженим в България въпреки несъгласието на баща й. Тя пристигна по едно тънко палтенце, без паспорт, без каквито и да било документи, Но въпреки това й позволиха да премине границата като желана гостенка. В такива моменти народната власт отваряше обятията си.

Синът на Леда Боян, тогава гимназист, сега университетски преподавател, научи младата поетеса Ели на първите й български думи. А след години, когато вече се бяхме прибрали в Кипър, Леда се запозна с малките ни тогава деца Никос и Мелина. Обикна ги и досега следи отдалече как и те си създадоха собствени семейства...

През онази втора фаза лицето на България придобиваше по-голяма релефност и духовност, приятелите ни от литературно-артистичните кръгове се умножаваха. Заедно с Ели бяхме приети като органична част от голямото семейство на писателите. По-късно, през седемдесетте и осемдесетте години на миналия век, станахме участници в уникалните софийски международни писателски срещи, създали традиция, която не успяха да заличат последвалите ги по-късно превратности. Радостен за България е фактът, че вдъхновителят на тези срещи – големият поет и добър приятел Любомир Левчев – продължава динамично да присъства в духовния живот.

Общите ни преживявания с Леда се припокриват през четиридесет и пет годишен период. Знам, че е споделена оценката ни за големите събития, разтърсили края на миналия век, открили нова страница в историята и на нейната страна.

– Знаеш ли, Леда – казвам в някакъв момент, – все още не мога да доловя днешното лице на София, на България. Но може би и аз съм виновен за това.

Леда се усмихна, но замълча. И аз не казах нищо повече. Разговорът бързо пое в друга посока: за децата и за внуците ни, за нашия облян в слънчева светлина и докоснат от целувката на морето остров.

– Кога ще ни дойдете отново на гости, кога ще ви видим пак в София?...

* * *

На брега на Клептуза, където дописвам тия страници, здрачът неусетно се спуска и светлините, които се запалват една по една, ми напомнят, че е време да се прибираме. Ставаме с тежко сърце с Ели, която очевидно е под въздействието на „Мит и идеология". Над гората, през която трябва да минем, вече е паднал мрак. Но птичките продължават да чуруликат. След малко от балкончето на нашата хотелска стая, която е само на няколко крачки по-нататък, ще чуем как славеите подемат невероятния си хор.

18 юни 2008 г., Велинград

Послепис: Една рекламна брошура в хотела твърди, че митът за Орфей е жив по тези места.

Превела от гръцки: Здравка Михайлова